

J. Berain, invent et delincaut

Le Pautre, Sculpteur

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет культури і мистецтв

Кафедра режисури
та хореографії

ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА -
МИСТЕЦЬКІ ВИМІРИ

Збірник статей
(випуск - 8)

Львів - 2020

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет культури і мистецтв
Кафедра режисури та хореографії

Хореографічна культура – мистецькі виміри

Збірник статей
Випуск 8

Упорядник О. А. Плахотнюк

Львів – 2020

УДК: 37; 792, 8; 793. 3

Рекомендовано до друку

Методичною радою кафедри режисури та хореографії факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 9 від 20 травня 2020 року)

Голова редакційної колегії: Плахотнюк О. А. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури та хореографії;

Редакційна колегія: Козаренко О. В. – доктор мистецтвознавства, професор кафедри філософії мистецтв; *Дем'янчук А. Л.* – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури та хореографії; *Кундис Р. Ю.* – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури та хореографії; *Лань О. Б.* – доцент кафедри режисури та хореографії; *Шім Т. Р.* – доцент кафедри режисури та хореографії

*Упорядник Олександр Плахотнюк
Літературний редактор Уляна Крук
Дизайн обкладинки Дмитро Топорков*

Хореографічна культура – мистецькі виміри : збірник статей / упоряд. О. А. Плахотнюк. – Львів : Кафедра режисури та хореографії, Факультет культури і мистецтв, ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – Вип. 8. – 282 с.

Наукові статті та тези доповідей за матеріалами щорічної наукової конференції молодих учених, аспірантів, магістрантів та студентів, яку проводить Студенський науковий гурток кафедри режисури та хореографії спільно з факультетом культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка, напрям роботи «Хореографічне мистецтво (Хореологія)».

У збірнику висвітлено ключові положення формування хорології в Україні та світі, питання історії, теоретичної спадщини хореографічного мистецтва, методики викладання хореографічних дисциплін, аспекти формування арт-терапії засобами хореографічного мистецтва.

Видання адресоване фахівцям у галузі культури і мистецтва, науковцям, викладачам, аспірантам, студентам закладів вищої освіти та фахівцям хореографічного мистецтва.

Автори статей відповідають за достовірність і вірогідність викладеного матеріалу, за належність поданого матеріалу їм особисто, за правильне цитування джерел та посилань на них.

Матеріали досліджень, уміщені до збірника друкуються в авторській редакції.

Закон охороняє права та інтереси авторів статей.

© Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет культури і мистецтв, кафедра режисури та хореографії, 2020

ЗМІСТ

Кирпа Діана Хореографія у взаємодії з іншими науками	6
Пецкович Марта-Марія Ретроспектива наукового надбання Андрія Гуменюка	16
Попович Анна Неокласика, як один із актуальніших напрямів танцю у хореографічній сучасності	24
Філімонова-Златогурська Євгенія Хоровод – символ єдності минулих та сучасних поколінь у хореографічних традиціях українців	33
Андрієвська Марія Народний танець як засіб виховання толерантності в аматорських хореографічних колективах	43
Заставний Олександр Хореографічна культура Лемківщини в контексті національної спадщини України	52
Андрушко Віра Сприйняття грузинського народного танцю в контексті діяльності грузинських хореографів та виступу їх ансамблів в Україні	63
Чевелюк Ярослав Роль сценічного костюма в музично-драматичному театрі .	78
Алжнєва Ярина Індійська культура в процесах становлення іспанського та циганського танцю	87
Русанова Мілена Побудова уроку четвертого року навчання класичного танцю	98

Рипкович Адріана	
Особливості роботи з дітьми дошкільного віку в хореографічному мистецтві	111
Бречко Христина	
Специфіка проведення хореографічних занять з дітьми дошкільного віку	119
Нечволода Тетяна	
Вплив українського народного танцю на формування балетного мистецтва	128
Баканча Лариса	
Щодо проблеми створення сценічного образу «Відьми» у хореографічних творах	140
Карандєєва Олена	
Роль балетмейстера – репетитора у вдосконаленні стилю чоловічого виконавства	148
Севоян Гаррі	
Форми сприйняття класичного балету сьогодення	158
Топорков Дмитро	
Хореографічний потенціал літературного твору як вичерпний вимір інтермедіальності	172
Демченко Єва-Анна	
Зображення множинної особистості у танцювальному мистецтві	181
Галета Анна	
Взаємовплив художньої літератури та хореографічного мистецтва в роботі балетмейстера	189
Горохівська Уляна	
Біографічні балети кінця ХХ – початку ХХІ століття	201
Жуйчук Ірина	
Заслужений вокально-хореографічний ансамбль України «Галичина»	217
Драч Тамара	
Танцювальна підготовка артистів циркових жанрів	234

Шутяк Наталія

Висвітлення проблеми волелюбності засобами
хореографічного мистецтва 243

Озьорін Дмитро

Психологічний вплив травми на ментальність танцівника . 257

Костур Іванна

Сторінки творчості Василя Онуфрійовича Піпаша 266

Тимченко Вікторія

Методика вивчення стрибкової танцювальної техніки
модерн-джаз танцю в русі 273

региональный аспект : дисс. ... канд. культурологии : 24.00.01. – Челябинск, 2014. – 207 с.

9. Ушкарев А. А. Изучение аудитории искусства: в поисках сущности / А. А. Ушкарев // Культура и искусство. – 2018. – № 5. – С. 41–58.

10. Фохт-Бабушкин Ю. Искусство в жизни людей (Конкретно-социологические исследования искусства в России второй половины XX века. История и методология) / Ю. Фохт-Бабушкин. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2001. – 260 с.

11. Hall S. *Encoding / Decoding in Television Discourse* // S. Hall (eds). *Culture, Media, Language*. London and Melbourne: Hutchinson, 1980.

* * *

Дмитро Топорков

студент IV курсу кафедри культурології та кіно-телемистецтва
інституту культури і мистецтв Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка (м. Старобельск)
Науковий керівник
кандидат філософських наук, доцент **Т. В. Шелупахіна**

Хореографічний потенціал літературного твору як вичерпний вимір інтермедіальності

У цьому дослідженні визначено інтермедіальність літературного твору на прикладі балету «Лісова пісня». Розкрито хореографічний потенціал літературно-поетичного твору Лесі Українки «Лісова пісня» та однойменного балету М. Скорульського як виразний прояв інтермедіальних зв'язків літератури і хореографії.

Ключові слова: інтермедіальність, хореографія, балет, літературний твір, Леся Українка, «Лісова пісня», культурологічний аналіз.

D. Toporkov

The choreographic potential of a literary work as an exhaustive dimension of intermediality

In this study, internal literary work was discovered on the ballet “Lesnaya pesnya”. The choreographic potential of the literary and poetic work of Lesia Ukrainian “Lesnaya pesnya” and one ballet by M. Skorolsky are revealed, as an expressive display of the interior, literary and choreography perform.

Keywords: *intermedialism, choreography, ballet, literary work, Lesya Ukrainka, “Lesnaya pesnya”, cultural analysis.*

Постановка проблеми. Загальновідомим у культурологічних колах є міцний зв'язок між літературним твором, як першоджерелом мотивів, та хореографічною його інтерпретацією, яка може бути «пластичним прочитанням» зазначеного літературного твору. Властивостям неперехідності та міцності цього зв'язку повною мірою відповідає вичерпне інтермедіальне поняття – хореографічний потенціал. Також з етимології поняття стає зрозумілим, що його масштаби закладаються ще в самому літературному творі автором, знаменуючи таким способом початок інтермедіального процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато аспектів цього дослідження спонукало до вивчення споріднених студій гуманітарно-мистецького спрямування літературознавства та хореології, зокрема О. Бровко, І. Драч, В. Просалової, Ю. Станішевського, В. Гончарової та О. Плахотнюка.

У статі О. Бровко «Сучасні версії українського роману в новелах: інтермедіальний вимір» автор проводить аналіз текстів, якими логічно націлює дослідників на студії, виконані в аспекті інтермедіального дискурсу. В зазначеній статті інтермедіальність сприймається як спосіб організації мистецького тексту та специфічна методологія аналізу окремого художнього твору, а за

принциповим підходом – й усієї художньої культури загалом. Стаття покликана виразити дослідження сучасних варіацій жанрової взаємодії роману та новели [1].

Дослідження І. Драч «Інтермедіальні маркери в малій прозі Миколи Хвильового як ознака елітаризму» порушує проблеми інтермедіального аналізу малої прози Миколи Хвильового. Зокрема, авторка запропонувала використання спеціального поняття «інтермедіатив» для цитат з інших видів мистецтв у художніх текстах в одному ряду з поняттям «інтертекст», визначила їхній рівень співвідношення. На основі обґрунтованої методики й інтерпретації інтермедіальності текстів Миколи Хвильового встановила їх елітарну ознаку, як і належність до багаторівневого інтермедіального перекодування [2].

Праця В. Просалової «Інтермедіальність як явище мистецтва і метод аналізу» присвячена проблематиці інтермедіальності, що розглядається у розрізі інтертекстуальності. З'ясовується походження цього поняття, його семантика. Акцентовано увагу на необхідності розмежування понять інтермедіальності як літературного явища та як методу порівняльного аналізу. Проведено огляд основних інтермедіальних типологій [3].

Мистецтвознавець О. Плахотнюк проаналізував генезис створення балетів за творами Т. Г. Шевченка, а саме героїко-романтичного балету «Лілея» К. Данькевича, одноактного балету «Сільське кохання» К. Данькевича; першого українського фільму-балету «Лілея», балету «Оксана» В. Гомоляки, одноактного балету «Відьма» В. Кирейка. Поєднує ці всі балетні твори (як і в випадку з балетом «Лісова пісня») взятий за основу літературний поетичний твір, що вилився у якісну хореографічну інтерпретацію [4].

Велика роль у дослідженні хореографічного мистецтва України належить Ю. Станішевському. Йдеться про його наукові праці: «Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність» (2002) [5], «Балетний театр України: 225 років історії» (2003) [6]. У них автор порушив питання формування національного хореографічного мистецтва, історичний шлях балетного театру України від перших танцювальних вистав у Харкові наприкінці XVIII століття до сучасного рівня Української балетної сцени початку XXI століття, опрацював й охарактеризував досягнення всіх українських театрів опери та балету, а також феномен Національного академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського. Ядро досліджень становлять кращі балети, створені за класичними та сучасними партитурами вітчизняних і зарубіжних композиторів, художні здобутки провідних акторів, балетмейстерів, диригентів, сценографів. Проаналізовано творчі пошуки балетних колективів у контексті світового та європейського хореографічного мистецтва. Ю. Станішевський, аналізуючи вплив модерн-джаз танцю на формування репертуару балетного театру, влучно зазначив, що «опанування форм і напрямків модерну відбувалось у нас різними шляхами: відвертим запозиченням, цитуванням, стилізацією, використанням західних оригіналів як джерела для нового авторського твору» [6, с. 402].

У статі «Становлення та початковий період само-ідентифікації Донецького академічного театру опери та балету імені А. Солов'яненка в контексті національно-культурного простору України ХХ століття» В. Гончарова аналізує період становлення та творчої еволюції Донецького академічного театру опери та балету імені А. Солов'яненка. Подано відомості провідних режисерів,

диригентів, балетмейстерів, артистів, які працювали в трупі музичного театру протягом 30–50-х років ХХ століття [7].

Мета і цілі дослідження. Метою дослідження є визначення ключової інтермедіальної ролі хореографічного потенціалу літературного твору на прикладі балету «Лісова пісня». Завдання полягає в окресленні формуючих чинників хореографічного потенціалу літературно-ліричного твору Лесі Українки «Лісова пісня» та рівня художньо-образного втілення однойменного балету М. Скорульського в аспекті наявних інтермедіальних зв'язків літератури і хореографії.

Отже, враховуючи вичерпність такого інтермедіального показника, як хореографічний потенціал, можна говорити про повне чи не досить повне розкриття жанрово-стилістичних особливостей літературного твору в хореографічній його інтерпретації. Такі особливості хореографічного потенціалу можна дослідити на дуже відомому прикладі: за початкову точку інтермедіального процесу можна взяти твір Лесі Українки «Лісова пісня», а за кінцевий результат – балетну постановку на цей твір Донецького національного академічного театру опери і балету імені А. Солов'яненка [10].

Дослідниця українського Донецького національного академічного театру опери і балету імені А. Солов'яненка В. Гончарова зазначає: «за першу чверть ХХ століття своєї творчої біографії Донецький театр опери та балету досяг досить значних творчих успіхів. Був сформований колектив, визначилися основні напрями репертуарної політики, розпочата активна гастрольна діяльність по містах СРСР. Варто зазначити, що з перших кроків свого існування Донецький театр формувався на широкій естетичній платформі, вбираючи й узагальнюючи прогресивний світовий

досвід та багатющі національні традиції. Водночас, вже на ранньому етапі становлення колектив продемонстрував тяжіння до творчого експерименту, впровадження новітніх досягнень сучасної режисури, виконавських засобів художнього оформлення вистав. Це дозволило в наступні десятиліття досягти ще більшого розквіту та утвердитися на всесоюзному рівні» [7, с. 284]. Відповідно, висновок такого рівня підтверджує думку важливості аналізу становлення репертуару цього театру.

Як зазначає мистецтвознавець О. Плахотнюк: «Безсмертна могутня сила творів, їх образність, проникливість і всеосяжність, спонукають митців звертатися до його [Т. Г. Шевченка] геніальних творів. Поетичне слово Т. Г. Шевченка як ніщо інше наближене до мистецтва танцю, до його виражальних засобів, мови і сприйняття. Стає зрозумілим прагнення українських митців, композиторів, балетмейстерів ХХ століття, періоду тотального контролю і боротьби зі всім, що виходило за межі офіційної ідеології, «інтернаціоналізму» і соціалістичної реальності, мати можливість втілити на сцені самотність української культури, показати традиції та фольклор народу, який був оспіваний у творах Т. Г. Шевченка, засобами мистецтва класичного танцю» [4, с. 176]. Таке твердження надає нам широкі можливості змістовного осмислення жанрово-стилістичних особливостей літературного твору в розрізі його хореографічних інтерпретацій.

Тож, цілком доречним буде визначитися з класифікацією літературної «Лісової пісні»: за жанром це драма-феєрія (проте, якщо глибше – це проблемно-філософська драматична поема); композиційно вона складається з прологу і трьох основних частин; за змістом ремарок (як описових, так і музичних) – вона містить потужний та конкретизований авторкою інтермедіальний зміст.

Щодо характеру образів (як сценічних, так і драматичних) – усі вони, без винятків, вичерпно розкриті у літературному першоджерелі (а також у згаданих вище авторських ремарках). Щодо типу інтермедіальності (за Ганзен-Льове), то при переході від літературної драми-феєрії до хореографічної вистави (-балету) процес «Лісової пісні» належить до нормативної інтермедіальності в більшому ступені, та до конвенціональної інтермедіальності в меншому ступені [9].

Враховуючи ці всі чинники, що дотичні до повного та якісного хореографічного прочитання цього літературного твору (наприклад, відповідність композиції драми до канону хореографічних мізансцен, чи опис авторкою сценічних образів у своїх нотатках), зрозумілою стає осяжність усього величезного хореографічного потенціалу «Лісової пісні», на який, між іншим, натякала і сама поетеса у своїх музичних ремарках, передбачивши той самий інтермедіальний процес, як ми його розуміємо сьогодні [10].

Беззаперечним аргументом на користь вдалого та максимально феєричного втілення всіх можливостей потужного хореографічного потенціалу «Лісової пісні» є неоромантичний стиль, у якому написана драма-феєрія в її якості первинного «інтермедіального артефакту» [9]. Яскравим порівняльним прикладом є ставлення балету за цією драмою українським композитором Михайлом Скорульським ще у 1946 році – за умови дотримання первинного задуму композитора, звичайно [6, с. 15, 151].

Тож, розкриваючи хореографічний потенціал драми-феєрії «Лісова пісня», неминуче можна дійти висновку, що важливішою умовою для будь-якого інтермедіального перетворення певного літературного «артефакту» є структурна відповідність його

стилістики та композиційної побудови наслідному стилю та наслідній композиції кінцевого мистецького продукту. Таку відповідність здатні розкрити: ремарки автора, характер сценічного образу а також тип інтермедіальності твору, що втілюються за допомогою як самої хореографії (злагодженості солістів та кордебалету), так і наступних, використаних у балеті засобів: сценографії (розробка декорацій, дизайн костюма); партитурі світла; музиці (написання музики композитором та оркестрове виконання твору); акторській та танцювальній майстерності; дуетно-сценічному виконанні; втіленні задуму постановника; написанні лібрето врешті-решт [10].

І як результат, на сцені вдалося передати повною мірою жанрово-стильові особливості твору. Цьому сприяло як розуміння режисером-постановником структури міжмистецьких зв'язків через їх інтермедіальне перекодування, так і сам величезний хореографічно-сценічний потенціал твору, закладений авторкою зі самого початку та описаний вище. І ось драма-феєрія (навіть «поємна» та «проблемно-філософська») максимально розгорнуто відображається у своєму сценічно-хореографічному відповіднику – драматичній виставі-балеті. А запорукою адекватного «прочитання» твору зі сцени глядачем є повне наслідування початковому неоромантичному стилю.

Отже, враховуючи розкодовані інтермедіальні властивості хореографічного потенціалу того чи іншого літературного твору, можна убезпечитися потрібною художньо-образною мотивацією для тої чи іншої хореографічної постановки і відповідно повною мірою розкрити твір на сцені. Відповідно до зазначених тверджень можна визначити формулу для рецепту вдалого втілення літературного твору на сцені: сам рівень хореографічного потенціалу прямо

пропорційний просторовому об'єму його інтермедіальності та зворотно пропорційний кількості концептуальних підходів у хореографічному викладенні початкового літературного твору. Отже, формація хореографічного потенціалу твору задає тон цілому інтермедіальному виміру цього твору і повністю його охоплює. Такий підхід у розумінні загальних інтермедіальних принципів (у культурології загалом та в хореографії зокрема) кардинально спрощує процес якісної інтерпретації будь-якого першоджерела кінцевим сценічно-хореографічним продуктом.

Список використаних джерел

1. Бровко О. Сучасні версії українського роману в новелах: інтермедіальний вимір / О. Бровко // *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. – 2019. – Вип. 3. – С. 36–38.

2. Драч І. Інтермедіальні маркери в малій прозі Миколи Хвильового як ознака елітаризму / І. Драч // *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки (Літературознавство)*. – 2019. – Вип. 12. – С. 65–69.

3. Просалова В. Інтермедіальність як явище мистецтва і метод аналізу / В. Просалова // *Філологічні семінари*. – 2013. – Вип. 16. – С. 46–53.

4. Плахотнюк О. Творчість Тараса Григоровича Шевченка на балетній сцені / О. Плахотнюк // *Вісник Львівського університету*. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – С. 171–176. – (Серія мистецтвознавство ; вип. 15).

5. Станішевський Ю. Національна опера України 2001-2011 / Ю. Станішевський. – Київ : Музична Україна, 2012. – 304 с.

6. Станішевський Ю. Балетний театр України: 225 років історії / Ю. Станішевський. – Київ: Музична Україна, 2003. – 440 с.

7. Гончарова В. Становлення та початковий період самоідентифікації Донецького академічного театру опери та балету імені А. Солов'яненка в контексті національно-культурного простору України ХХ століття / В. Гончарова //

Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. – Київ : Міленіум, 2012. – С. 278–285.

8. Леся Українка. Про мистецтво : Збірник / упоряд. О. Бабишкіна. – Київ : Мистецтво, 1966. – 300 с.

9. Бібліотека української літератури / Леся Українка. «Лісова пісня» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=508> – (дата доступу 05.03. 2020 року).

10. Лесная песня Лісова пісня Донецкий НАТОБ Украины им. А. Соловьяненко (2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=cT1hGNBnHdg> – (дата доступу 05.03. 2020 року).

* * *

Єва-Анна Демченко

студентка I курсу магістратури, спеціальність 024 «Хореографія» кафедри режисури та хореографії факультету культури і мистецтв Львівського національного університету

імені Івана Франка

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри режисури та хореографії, **П. Є. Луньо**

Зображення множинної особистості у танцювальному мистецтві

Розглянуто зображення проблеми роздвоєння особистості у танцювальному мистецтві, хореографічних постановках, балетах та драматичних виставах, де застосовується танець. Проаналізовано проблему роздвоєння особистості у поєднанні з джерелом натхнення митців хореографії. Встановлено особливості хореографічної лексики для передачі глядачеві поняття множинної особистості і представлення в образі однієї людини – декількох. Вивчений зв'язок літературної творчості з мистецтвом постановки хореографічної композиції. Проведено

Наукове видання

Хореографічна культура – мистецькі виміри

Збірник статей
Випуск 8
2020

*Упорядник Олександр Плахотнюк
Літературний редактор Уляна Крук
Дизайн обкладинки Дмитро Топорков*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,39

Друк – ФОП Муха Ю. М.
79000, Львів, Дорошенка, 24
Свідоцтво фізичної особи-підприємства Во2 №965799.
тел. 096-457-40-93